

Tribute or Taxation; New Evidence of the Structure of Iran's Political Economy in the Proto-Elamite Period Based on a Proto-Elamite Tablet from Tepe Yahya: TY.11, Kept in Iran National Museum

Sahar Yazdani and Rouhollah.Yousefi Zoshk

Abstract

This study examines the political economy, social participation in financial interactions, and the position of Proto-Elamite communities at Tepe Yahya in the center of the Iranian plateau at the end of the second half of the fourth millennium BC. The elites of the Proto-Elamite period received a part of household surplus production as tribute, and in the form of a redistribution system, increased the accumulation of wealth among the ruling class. Centralized storage of information, administrative management techniques, and information registration and maintenance (seals and tablets) also support this theory. Tablet TY.11 from Tepe Yahya, which forms the focus of this article, offers some of the best evidence for the payment of tribute during this period. This article presents available information on economic transactions within the Yahya community in the form of tribute or taxation or offering, common economic resources, produced and consumed goods, and possible trading patterns that could have enabled the elites of Tepe Yahya (in the late fourth millennium) to interact with other sections of society. Also, changes in the level of complexity of these communities based on the tablets of the Proto-Elamite period mentioned in this article will be discussed as a possible indicator of complexity and social change.

Keywords: Taxation, Elites, Proto-Elamite, Tablet, Tepe Yahya.

<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14754147>

© 2020 Iran National Museum. All rights reserved

خراج یا مالیات؛ شواهدی جدید از ساختار اقتصاد سیاسی ایران در دوره آغاز ایلامی بر اساس بازخوانی گل نبشته آغاز ایلامی TY.11 تپه یحیی موجود در موزه ملی ایران

سحر یزدانی* و روح‌الله یوسفی زشک**

چکیده

این پژوهش به بررسی اقتصاد سیاسی، مشارکت اجتماعی در تعاملات مالی و جایگاه جوامع آغازایلامی در تپه‌یحیی در مرکز فلات ایران در اواخر نیمه دوم هزاره چهارم پیش از میلاد می‌پردازد. نخبگان آغازایلامی تپه‌یحیی، بخشی از مازاد تولید غالب و استراتژیک خانوارها را به‌عنوان خراج دریافت کرده و در قالب نظام بازپخش با توزیع مجدد، انباشت ثروت را در میان طبقه حاکم افزایش می‌دادند. ذخیره متمرکز اطلاعات، فن مدیریت اداری و فناوری ثبت و نگهداری اطلاعات (مهرها و گل نبشته) نیز این نظریه را تأیید می‌کنند. یکی از بهترین شواهد پیرامون پرداخت خراج در این دوره، گل نبشته‌ای (TY.11) است که در تپه‌یحیی به‌دست آمده که در این مقاله به طور جامع درباره آن بحث خواهد شد. همچنین اطلاعات موجود در مورد تراکنش‌های اقتصادی درون جامعه در قالب پرداخت خراج یا مالیات و یا پیشکش، منابع اقتصادی رایج، کالاهای تولید شده و مصرف شده و الگوهای احتمالی دادوستدی که می‌توانسته نخبگان تپه‌یحیی (در اواخر هزاره چهارم) را در تعامل با سایر اقشار جامعه قرار دهد، ارائه خواهند شد؛ و نیز تغییرات در میزان پیچیدگی این جوامع بر اساس گل نبشته‌های دوره آغازایلامی مورد بحث در این مقاله به‌عنوان یک شاخص احتمالی برای پیچیدگی و تغییرات اجتماعی مورد بحث قرار خواهند گرفت.

واژگان کلیدی: خراج، نخبگان سیاسی، آغازایلامی، گل نبشته، تپه‌یحیی.

* دانشجوی دکترا دانشگاه گروه باستان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه تهران، تهران، ایران yazdani.sahar@ut.ac.ir

** استادیار گروه باستان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پیشوا، ورامین، ایران rouhollah.yousefiz@yahoo.com

درآمد

مدارک باستان‌شناسی از چگونگی شکوفایی جامعه آغازایلامی با ساختار پیچیده سیاسی- اقتصادی که در بسیاری از محوطه‌های مرکز و حاشیه فلات ایران شکل گرفته اند، بسیار اندک است. جان آلدن ۲۰۱۳، عباس‌علیزاده ۱۳۸۷ و کامیار عبدی ۲۰۰۳، الگوی استقرار و سیستم اقتصادمعیشتی این جوامع را در انطباق با الگوی سیستم معیشتی کوچ‌نشینان دامپرور می‌دانند و آلدن سیستم دوگانه کوچ‌نشین / یکجانشین، دامپرور / کشاورز و مناطق کوهستانی / مناطق پست را پیشنهاد می‌دهد (Alden 2013: 229) و علیزاده نیز شیوه معیشت این مردمان را کوچ‌نشینی مبتنی بر گله‌داری و کشاورزی دیم معرفی می‌کند (علیزاده ۱۳۹۹: ۷۲-۶۹). به هر روی، در طی چهارصد سال پایانی هزاره چهارم پیش‌ازمیلاد شواهد قابل قبولی از تأثیرات توسعه اقتصاد معیشتی کوچ‌نشینی در فلات ایران (یوسفی ۱۳۸۹) و شواهد اندکی از گسترش همزمان جوامع بومی وجود دارد. چگونگی چنین تغییر به ظاهر ناگهانی در ساختارهای سیاسی- اقتصادی و اجتماعی و پیش‌شرط‌های چنین «اوج‌گیری سیاسی» جوامع آغازایلامی (با مشخصه‌هایی نظیر استفاده از گل‌نبشته، مهر و اثرمهر، مهر و موم درها و استفاده از چوب‌خط برای حسابرسی ورود و خروج کالا) سوالات فراوانی را طرح می‌کند و در واقع، هدف از این مقاله بررسی شواهد پیرامون فرهیختگی سیاسی در دوره آغازایلامی است که کمترین تحلیل‌های ساختاری درباره ماهیت آن ارائه شده است.

با مطالعه سنت‌های سفالگری فرهنگ یحیی IVB و IVC می‌توان دریافت که ممکن است برخی از سنت‌های بومی شکل یافته دوره IVB با ادغام با فرهنگ‌های کوچ‌نشینی آغازایلامی در فلات مرکزی ایران در طی چند سده بر فلات ادامه یافته یا حتی تشدید شده باشد. شاخصه متمایز بومی و همگن فرمانطقه‌ای که نماد این تعاملات است، سفال‌های چرخ‌ساز نخودی خشن با ماده افزوده کاه فراوان است (Potts 2001; Lamberg-Karlovsky and Potts 2009) که کاملاً در برابر سنت سفال‌های بومی یحیی قرار می‌گیرد. این سنت سفالگری تقریباً هم‌زمان در تمامی گستره فلات ایران ظاهر می‌شود. این تغییر در جنوب غرب ایران در پایان دوره شوش B ظاهر شده و تا اوایل هزاره سوم تداوم یافت و افق بسیار گسترده‌ای را از شمال‌شرق و شرق ایران (تپه حصار، فرهاد گرد)، شمال فلات مرکزی (تپه سفالین، تپه شغالی، تپه ازبکی)، تا جنوب غرب ایران (شوش، تل‌گسر، ابوندوا)، زاگرس مرکزی (گودین)، مکران و کرمان (تل ابلیس، تپه یحیی، کنارصندل) را در برمی‌گیرد.

شواهد اولیه توسعه پیچیدگی‌های سیاسی و اقتصادی در تپه یحیی در دوره IVC ظهور یافت. با فروپاشی سیاسی و اقتصادی جوامع بومی یحیی، جوامع ایلاتی یکپارچه و پیشرفته آغازایلامی توانستند نظامی کارآمد را جایگزین سیستم‌های بومی منطقه کنند. این سیستم از طریق استفاده از مناطق غنی از لحاظ منابع معدنی و چراگاهی اما کم توسعه یافته از لحاظ فرهنگی ایجاد شده بود. این کار با توسعه فرهنگی از طریق کوچ‌نشینی اقوام آغازایلامی به منطقه کرمان انجام شده و با سکونت در برخی نواحی مانند تپه یحیی در نقاط کانونی در مسیرهای اصلی بین جنوب غرب ایران و برون‌بوم‌ها قرار گرفته بودند، انجام شده است. این زنجیره کوچ‌نشینی در قالب استمرار در استفاده از مواد فرهنگی همسان پدیدار شد که در قالب پذیرش عمومی فرم‌های سفالی و به‌طور خاص فن مدیریت به شکل استفاده از مهرهای استوانه‌ای و گل‌نبشته‌ها بود (یوسفی ۱۳۸۹: ۳۱۵).

محوطه‌هایی نظیر یحیی، به تدریج در طی این دوره به جامعه‌ای قدرتمند تبدیل شد و تولید سفال در آنها در مسیر استانداردسازی، ساده‌سازی تکنولوژیکی و تولید انبوه قرار گرفت (Potts 1981). فن مدیریت به کار رفته در تپه یحیی نشانگر افزایش تخصص‌گرایی و افزایش شکاف‌ها و تمایزات اجتماعی است (Lamberg-Karlovsky 1972) این تغییر در الگوی سنت‌های محلی و تأثیرات فرهنگی بیرونی در دوره آغازایلامی، نشانگر شکل جدیدی از ساختارهای سیاسی و اجتماعی بیرونی و وارداتی به‌صورت منسجم بود.

ظهور مراکز پیش حکومتی در اواخر هزاره چهارم تا اوایل هزاره سوم در فلات مرکزی ایران، پدیده‌ای است که حاصل مجموعه شرایط محلی و منطقه‌ای متفاوتی بوده است. این پدیده از عوامل زیست‌محیطی منحصربه‌فرد، موقعیت جغرافیایی استراتژیک، ظهور نخبگان، پیشرفت تکنولوژی‌ها فرصت‌های اقتصادی محلی و پیشرفت‌های اجتماعی نشئت می‌گیرد.

منطقه کرمان و مکران، نقش مهمی را در تحولات سیاسی- اقتصادی اواخر هزاره چهارم پیش‌ازمیلاد در فلات ایران ایفا کرده است. تپه یحیی در این منطقه از فلات ایران یکی از بزرگ‌ترین مکان‌هایی به‌شمار می‌رفت که فرهنگ آغازایلامی به سطح قابل توجهی از پیچیدگی دست پیدا کرده بودند. پیدایش گروه نخبگان سیاسی- اقتصادی در تپه یحیی به‌عنوان تغییر فرهنگی مهم می‌تواند بازگوکننده حداقل بخشی از فرایند ظهور مراکز محلی اقتصادی و تجاری در کرمان در دوره آغازایلامی باشد.

نخستین شواهد مالیات و خراج

همانند سایر محوطه‌های آغازایلامی، در تپه یحیی، نخبگان سیاسی اقدام به تهیه گزارش از حساب‌های کالاهای وارده و صادره در قالب استفاده از گل‌نبشته‌ها کردند؛ این متون حاکی از تجارت فرآورده‌های دامی و کشاورزی، ظاهراً انتقال مواد خام و پرداخت خراج است. در اینجا لازم است که مختصری درباره خراج و ماهیت آن صحبت کنیم. قدیمی‌ترین مدارک نوشتاری در مورد پرداخت مالیات و خراج که تاکنون به‌دست‌آمده است را باید در منابع بین‌النهرینی و از دوره اور III (۲۱۱۲ - ۲۰۰۴ پیش از میلاد) در میان ۹۰۰۰ متنی که از این دوره کوتاه‌مدت به‌دست‌آمده است، جستجو کرد (Sharlach 2004: 1). بهترین گواه این سیستم مالیاتی سومری که (Microop 2007: 78) BALA نامیده می‌شود را می‌توان در میان گل‌نبشته‌های مالیاتی اوما^۱، لاگاش^۲ و پوزریش-داگان^۳ مشاهده کرد (Sharlach 2004: 159). پرداخت مالیات‌ها که عموماً بر املاک و اراضی و حتی کالاهای تجاری دولت شهرها، توسط دولت مرکزی اعمال می‌شد به‌صورت بخشی از محصولات و عموماً غلات به‌ویژه جو، احشام، سنگ‌های نیمه گران‌بها و قیمتی و دیگر کالاهای بارزش بوده است. مقدار پرداخت مالیات‌ها البته به پتانسیل هر دولت-شهر بستگی داشت. بخشی از این مالیات‌ها توسط نخبگان و اشراف دولت مرکزی استفاده می‌شد و مالیات‌هایی که به‌صورت غلات دریافت می‌شد صرف ساخت بناها (Microop 2007: 78) به‌ویژه بناهای عام‌المنفعه، و ساخت کانال‌های آبیاری (Bodley 2011: 232) و غیره، و مالیات‌هایی که به‌صورت احشام (گوسفند، بز، گاو و الاغ) دریافت می‌شد برای مراسم قربانی و یا جشن‌های آیینی و غیره از طرف دولت مرکزی تحویل معابد می‌شد. دام بخش مهمی از سیستم بود. در یک گل‌نبشته مربوط به پوزریش-داگان می‌توان دید که در یک دوره از زمان این دولت‌شهر به‌واسطه پتانسیل بالایی که در گله‌داری داشت، تأمین احشام موردنیاز برای قربانی کردن در معبد مرکزی را (به‌عنوان مالیاتی که به سیستم مرکزی پرداخت می‌کرد) به عهده داشته است (Sharlach 2004: 159-161). این سیستم دقیق و مرتب، قطعاً ریشه در چند سده پیش از شروع دوره اور III داشته که در چنین دوره کوتاه مدتی با نظم و ثبت دقیق ادامه داده شده است.

نخستین شواهد نوشتاری ثبت خراج در فلات ایران را اما می‌توان به دوره ایلام میانه (۱۱۰۰-۱۲۰۰ پیش از میلاد) و شوتروک-ناهونته نسبت داد. در نتیجه لشکرکشی و نبرد او در سال ۱۱۵۸ پیش از میلاد، در یک کتیبه فهرست خراج‌هایی که

از شهرهای مغلوب بین‌النهرینی به زور دریافت شده، ارائه شده است. این خراج‌ها شامل طلا، نقره، مس، لباس، چوب یا الوار و شمشیر هستند (Potts 1998: 238). شواهد نوشتاری بعدی از ثبت خراج و مالیات را باید به دولت هخامنشی نسبت داد. در میان تصاویر متعدد نقش بریسته بر دیواره‌های تخت‌جمشید از تقدیم پیشکش‌ها و هدایایی که توسط ایالت‌های تحت سلطه هخامنشی به پادشاهان این دوره می‌شده است، مدارک مکتوبی (شامل منابع کلاسیک مانند کتاب هرودت و... و نیز هزاران لوح برجای‌مانده از این دوره که نحوه کار اقتصاد سلطنتی را برای ما روشن می‌سازند) از پرداخت خراج و مالیات توسط این ایالت‌ها به دولت مرکزی دیده می‌شود. هرچند که این سیستم در دوره پادشاهی کوروش و کمبوجیه نیز برقرار بوده اما این داریوش بود که به آن نظم بخشید. داریوش و مشاورانش با شتاب به کار سازماندهی خراج‌گذاری که لازمه تأمین درآمد آنها برای تدارک مخارج ساختمانی شوش و تخت‌جمشید، لشکرکشی‌های نظامی، دادن عطایا و تأمین نیازهای دربار بود، پرداختند. هرودت در کتاب سه خود بند ۸۹ در مورد خراج‌های اصلاحی داریوش توضیح می‌دهد و در بند ۹۰ تا ۹۴ همان کتاب فهرست نواحی بیست‌گانه خراج‌گزار با میزان خراجی که به دولت مرکزی پرداخت می‌کردند را ذکر می‌کند. هرچند که انعطاف‌هایی نیز از سوی پادشاهان هخامنشی برای خراج‌گذاری‌شان وجود داشت، برای مثال در کتاب اخلاق پلوتارک و نوشته‌های پولیانوس آمده است که داریوش چون دید که مبالغ خراج بعضی از اقوام سنگین است، خراج را نصف کرد تا راحت‌تر آن را پرداخت کنند. همچنین هرودت ذکر می‌کند که اقوامی نیز بودند که میزان مالیاتشان را به‌صورت داوطلبانه خودشان مقرر می‌کردند. علاوه‌بر آن اتیوپی‌ها و کولخیسی‌ها به ترتیب دو سال یک‌بار و چهار سال یک‌بار هدیه‌هایی به‌صورت محصولات خام پرداخت می‌کردند (بریان ۱۳۸۱: ۶۵۸-۶۰۵).

هرچند هدف ما به‌هیچ‌وجه مقایسه یک‌به‌یک این دوره‌ها نیست، اما نکته‌ای که از بررسی این کهن‌ترین شواهد نوشتاری با فاصله حدوداً ۱۷۰۰ ساله میرهن است، این است که سیستم پرداخت خراج و مالیات در دوره‌های ماقبل آن مدارک نوشتاری نیز وجود داشته که در زمان حکومت دولت-شهرها تا امپراتوری‌های بزرگ بعدی مانند هخامنشی مرتباً نظم و ترتیب بخشیده شده‌اند اما در اصل اولیه آن یعنی پرداخت خراج به حاکمان خواه یک حاکم محلی خواه یک امپراتور، و حتی در دوران معاصر پرداخت مالیات به خوانین محلی و در سطح بزرگ‌تر، گرداندگان کشوری، تغییری حاصل نشده است. در اصل باید گفت که لازم و ملزوم ساختارهای اجتماعی

1. Umma

2. Lagash

3. Puzrish-dagan

and Englund 1989, fig.1; Lamberg-Karlovsky and Potts 2001). در اتاق ۱ این مجموعه، گل‌نبشته‌های 10, 9, 7 TY در سطح بالاتر از الواح 15, 17, 18, 19, 20, 21, 14 TY به دست آمدند (Dahl et al 2013: 359).

همان‌طور که ذکر شد، گل‌نبشته TY 11 در اتاق ۱ (1b) به دست آمد و از جنس گل‌رس و با ابعاد $91 \times 77 \times 18$ میلی‌متر است و هم‌اکنون در موزه ملی ایران در تهران نگهداری می‌شود. این لوح برای نخستین بار در سال ۱۹۸۶ توسط لمبرگ-کارلوفسکی (Lamberg-Karlovsky 1986) همراه با الواح TY 13 و TY 14 در عکس شماره ۷ منتشر شد. سپس در سال ۱۹۸۹ میلادی توسط دمرو و انگلاند (Damerow and Englund 1989: 53) به‌صورت مجزا در کنار کلیه متون تپه یحیی منتشر شده است.

در میان الواح تپه یحیی این متن (تصویر ۳و۲) در شرایطی بهتر به‌دست آمده و نگهداری شده و از ۱۷ ورودی (به‌جز دو تیتیر) ثبت شده بر آن، ۵ ورودی تا حدودی مخدوش بوده و به‌طور کامل قابل شناسایی نیستند. با توجه به این که در این متن شی شمارش شده گوسفند (میش) است، سیستم شمارشی آن سیستم شمارشی ده‌تایی آغازیلامی است.^۵

تیتیر

تعداد معدودی از گل‌نبشته‌های آغازیلامی دارای دو تیتیر یا عنوان هستند و این متن نیز دارای دو تیتیر $M209 \sim c$ و $M136 + M071 \sim a$ است. نشانه $M136$ در متون آغازیلامی بسیار مهم است و به نام مثلث مودار نیز مشهور است. این نشانه علاوه بر متون آغازیلامی محوطه‌های مختلف مانند شوش، یحیی و سفالین (Damerow and Englund 1989: 16; Dahl 2013: 246)، بر روی اثر مهرهای این دوره نیز دیده می‌شود که یکی از صحنه‌های این اثر مهرها، به نام حاکم شوش معروف گشته است (Pittman 1992: 75-6).

هنگامی که این نشانه در متون پدیدار می‌شود عموماً به‌صورت ترکیبی با نشانه‌های معناتر دیگر (تصویر ۴) مانند آنچه در این متن مشاهده می‌شود $M136 + M071 \sim a$ ، به کار می‌رود که بیانگر یک نشانه اختصاصی برای خاندانی (یا حاکم یا نخبه ممتاز اجتماعی که این متن متعلق به وی است) است که تمام ورودی‌های بعد از آن در این متن به این خاندان تعلق می‌گیرد. از آنجایی که این متن دو هدر دارد می‌توان تصور کرد که نشانه $M209 \sim c$ به‌عنوان مؤسسه یا نهاد ناظر با رتبه‌ای بالاتر

پیچیده پرداخت مالیات است. در جوامع کوچک اما پیچیده و دارای سلسله مراتب اجتماعی اواخر نیمه دوم هزاره چهارم پیش‌ازمیلاد در فلات ایران نیز چنین فرضی دور از ذهن نیست. این جوامع در سطح خرد و کلان برای حفظ و وحدانیت نظام سیاسی اجتماعی و حتی مذهبی خود نیاز به جمع‌آوری مالیات از همه سطوح تشکیل‌دهنده خود داشتند که می‌توانسته از طریق قانون‌گذاری‌های شفاهی و یا حتی پرداخت‌های داوطلبانه مانند پیشکش‌ها و هدایا به معابد برای قربانی، برگزاری مراسم و جشن‌ها و تأمین دیگر نیازها صورت پذیرد.

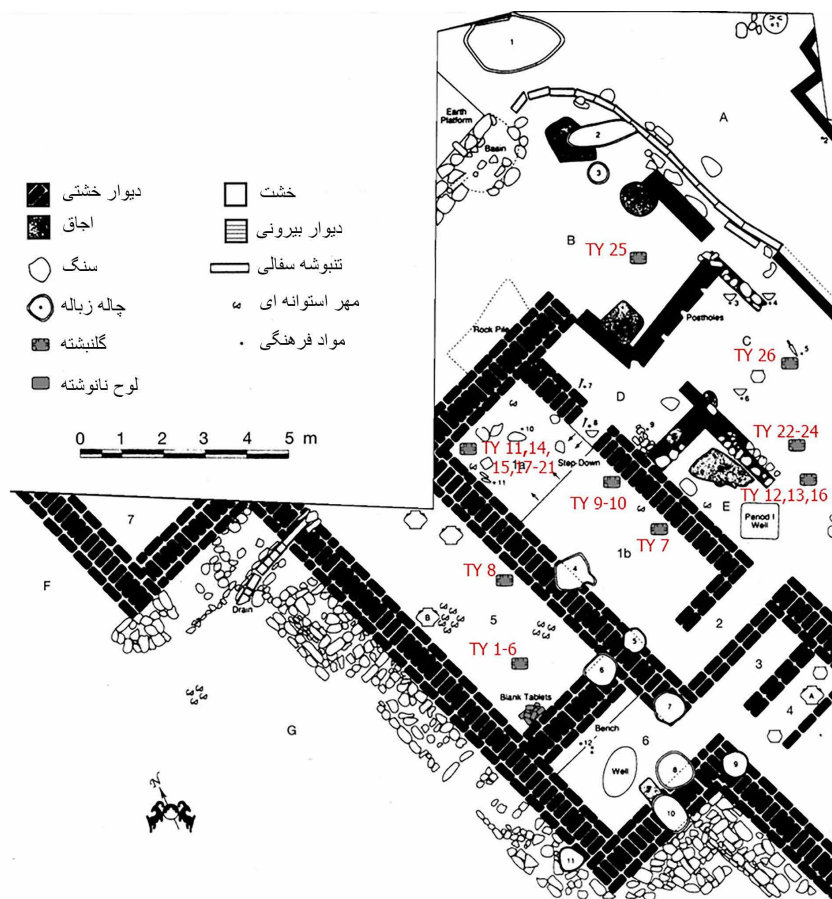
تپه یحیی در مقایسه با سایر محوطه‌های آغازیلامی در فلات ایران از سیستم اقتصادی نسبتاً متفاوتی نسبت به سایر محوطه‌های آغازیلامی برخوردار بوده است. یکی از ابعاد مهمی که اقتصاد سیاسی ساکنان تپه یحیی را در دوره آغازیلامی نسبت به محوطه‌های هم‌زمان در جنوب‌غرب و غرب ایران متمایز می‌کرد، وابستگی کمتر آنها و توزین نامتقارن نسبی بین محصولات تجاری با دیگر مراکز آغازیلامی است. گرچه جامعه آغازیلامی در تپه یحیی فاقد ساختار سیاسی حکومتی است اما شواهد بارزی از تخصص اقتصادی و وجود ساختار مالی با سطوحی از قدرت سیاسی یا اقتصادی را در اختیار می‌گذارند. به نظر می‌رسد پیچیدگی آنها در مرحله پیش حکومتی با ساختار سیاسی خان‌سالاری توسعه پیدا کرده باشد. این‌گونه جوامع در سطح جامعه اقشاری که توسط کارنیرو (Carnei-ro 1981) تعریف شده‌اند جای می‌گیرند. بازپخش کردن کالا توسط شخص و یا گروهی از نخبگان سیاسی و اقتصادی نظام غالب اقتصادی این جوامع است (Ibid: 127). نخبگان آغازیلامی تپه یحیی، بخشی از مازاد تولید غالب و استراتژیک خانوارها را به‌عنوان خراج دریافت کرده و در قالب نظام بازپخش با توزیع مجدد، انباشت ثروت را در میان طبقه حاکم افزایش می‌دادند. ذخیره متمرکز اطلاعات، فن مدیریت اداری و فناوری ثبت و نگهداری اطلاعات (مهرها و گل‌نبشته) نیز این نظریه را تأیید می‌کنند. یکی از بهترین شواهد پیرامون پرداخت خراج در این دوره، گل‌نبشته‌ای (TY.11) است که در تپه یحیی به‌دست آمده است که در این مقاله به‌طور جامع درباره آن بحث خواهد شد.^۴

گل‌نبشته TY 11

گل‌نبشته‌های آغازیلامی تپه یحیی در خلال کاوش‌های سال‌های ۱۹۷۰، ۱۹۷۱ و ۱۹۷۵ در بین بقایای معماری که آن را دوره IVC می‌نامند (تصویر ۱)، به دست آمدند (Damerow

۴. در متن گل‌نبشته TY 13 نیز زنجیره اسامی مشابهی به چشم می‌خورد، اما از آنجا که این لوح شکسته و بیشتر ورودی‌های آن از بین رفته، در حال حاضر خوانش قابل اطمینان و کاملی از آن نمی‌توان ارائه داد و در این مقاله به آن پرداخته نشده است.

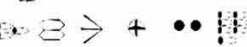
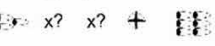
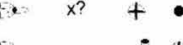
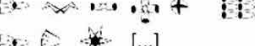
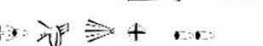
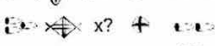
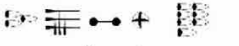
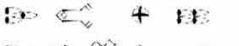
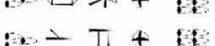
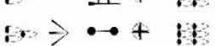
۵. این متن قبلاً توسط دمرو و انگلاند (Ibid: 54) هجانویسی شده اما با توجه به اینکه کدنویسی آن نیز برای خوانش مورد نیاز بود، مجدداً توسط نگارندگان هجانویسی شد. خوانش این متن برای نخستین بار در این مقاله انجام شده و فراتر از هجانویسی محققان قبلی است.

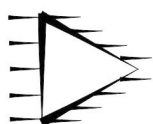
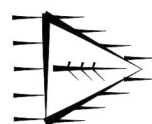
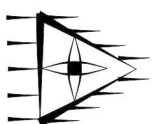
تصویر ۱. پراکنش گل‌نشته‌های آغاز ایلامی در بقایای معماری دوره IVC تپه یحیی (Damerow and Englund 1989: fig.1)

طراحی گل‌نشته	عکس گل‌نشته

تصویر ۲. گل‌نشته یحیی TY11

متن نویسی	تصویرنگاری متن
obverse 1a. M209~c header 1b. M136+M071~a header 2. M388 M296+M296 M072# M346 , 2(N14) 7(N01)# 3. M388# x x M346 , 6(N01) 4. M388 M218 M219 M346 , 3(N14) 2(N01)# 5. M388? x M346 , 1(N14) 6. M388 M054 M387 M391 M346 , 8(N01) 7. M388 M490 M365#? , [...] 8. M054# M066~h? M149~c M346 , 2(N01) 9. M388 x x M346 , 2(N01)# 10. M388? M263~1# x M346 , 3(N01) 11. M388 M206~b M371 M346 , 7(N01) 12. M388 M285~m M346 , 4(N01)# 13. M388 M491 M218 M346 , 2(N01) 14. M388 M304 M096~2 M346 , 6(N01) 15. M388 M003 M026~a M346# , 6(N01) 16. M388 M072 M371 M346 , 6(N01) 17. M388# M124 M097~f? M346 , 1(N14) 18. M388 M124 M314 M066~h? M346 , 1(N14) 2(N01)	1a. 1b. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

تصویر ۳. متن نویسی گل نبشته TY11

				
M136	M136~g	M136~q	M136+M365	M136+M071a

تصویر ۴. M136 (مثلث مودار) و مشتقات آن (نگارندگان ۱۳۹۸)

اسامی قرار گرفته است (Desset 2016: fig. 20). بعد از زنجیره معنایگاهای غیرشمارشی، نشانه شمارشی M346 (✚) آمده که به عنوان نماد میش در متون آغازیلامی شناسایی شده (Dahl 2005) و با تعدادی بین ۲ تا ۳۲ رأس در سیستم عددی ده‌تایی آغازیلامی در این متن شمارش می‌شوند. در این متن ۵ نشانه معنایگار غیرشمارشی نیز وجود دارند که تنها در زنجیره اسامی متون تپه یحیی به دست آمده‌اند (Desset 2016: 84).

نشانه M388

نشانه معنایگار M388 (⚡) به‌کاررفته در متون یحیی (⚡) تفاوت اندکی از لحاظ گرافیکی با متون سایر محوطه‌ها دارد، اما از لحاظ کاربرد در گل‌نبشته‌ها تفاوتی با متون دیگر

از خاندان یا حاکم با نشانه M136+M071~a بوده و از این روی می‌توان استنباط کرد که شاید این متن، خراج اشخاص (با اسامی ذکر شده در ادامه متن) این خاندان یا طایفه، به نهاد یا مؤسسه بزرگ‌تر حاکم بر اجتماع (M209~c) بوده است.

ورودی‌های ثبت

از ردیف ۲ تا ۱۸، ۱۷ ورودی با یک ترتیب مشخص و بسیار پراهمیت ثبت می‌شوند (تصویر ۳ و ۵). اهمیت این ورودی‌ها، در ترتیب قرارگیری معنایگاهای غیرشمارشی و شمارشی یکسان آن است. هر ورودی با نشانه M388 شروع شده و در ادامه ۱ یا ۲ یا ۳ نشانه غیرشمارشی دیگر را شامل می‌شود که در کنار هم یک زنجیره از اسامی (هجاها) را در برمی‌گیرند که برخی از این نشانه‌ها تنها در متون آغازیلامی تپه یحیی در زنجیره

معانگارهای غیرقابل شمارشی بعد از خود، و پیش از نشانه قابل شمارش، به عنوان اسم است و می تواند به صورت ذیل مورد خوانش واقع شود مانند MDP06, 212: (Ibid: 236):
خاندان (تیترا)، M388، اسم؟، نشانه قابل شمارش، نشانه (های) عددی.

در نهایت آخرین فرضیه کارکرد و معنای این نشانه در متون طولانی پرداخت جیره کارگران مانند MDP 17, 292 نهفته است که در برگزیده تیم هایی از کارگران است. این نشانه در کنار نشانه M124 و M370 در ورودی های مجزا برای ثبت کارگران، به عنوان ناظر یا رئیس کارگران در نظر گرفته می شوند.

سایر نشانه های غیرشمارشی مهم این متن

با اینکه بیشترین کاربرد نشانه M072 () در متون شوش است اما این نشانه در ۴ لوح متعلق به تپه یحیی، ۱ گل نبشته از ملیان، و ۲ گل نبشته از تپه سفالین نیز ظاهر شده است. M072 در حدود ۱۰۰ بار در ۴۵ گل نبشته و علاوه بر آن ۳۵ بار نیز به صورت ترکیبی و پیچیده با نشانه های دیگر به خصوص M370 () به کار رفته است. همانطور که در بالا ذکر شد تشابه این نشانه و M388 با دو نشانه آغاز میخی، می تواند کاربرد این نشانه را کارگر زن با رتبه اجتماعی پایین (به دلیل شمارش با سیستم شمارشی ده تایی آغاز ایلامی)، نشانه مونث کننده قبل از معانگارهای دیگر، یک ناظر و در برخی اوقات به عنوان یک هجا در زنجیره اسامی مالکان معرفی کند. در این متن، این نشانه در ورودی دوم و شانزدهم به ترتیب دومین و نخستین نشانه بعد از M388 ثبت شده و کاربردش را به عنوان یک هجا در زنجیره اسامی تایید می کند. نشانه M054 () در ۱۴۵ متن و در حدود ۲۸۰ بار به کار رفته و علاوه بر این مشتق دیگر آن M054، ۳۰ مرتبه و مشتقات دیگر آن در حدود ۱۹ مرتبه در متون آغاز ایلامی به کار رفته اند. در متون کارگری این نشانه به تنهایی و در ابتدای زنجیره معانگارها، معنای احتمالی گروهی از کارگران (Damerow and Englund 1989: 57) را دارا است و از لحاظ شکل گرافیکی مشابه ERIM () در متون آغاز میخی است. نشانه M003 () نیز در حدود ۷۰ متن، ۱۲۰ مرتبه و ۱ بار نیز به صورت ترکیبی در یک نشانه پیچیده ظاهر شده است. در متونی که به عنوان معانگار شمارشی، مورد شمارش قرار گرفته با توجه به شکل گرافیکی آن که مشابه عصا است، احتمالاً به عنوان نمادی برای ناظر یا سرپرست در نظر گرفته شده و در سیستم ده تایی آغاز ایلامی شمارش شده است (Dahl et al 2018: 27-29).

نشانه M124 () چهارمین نشانه پرکاربرد در متون آغاز ایلامی است که در ۱۳۶ متن در حدود ۳۳۰ مرتبه به کار رفته و مشتقات آن و صورت ترکیبی آن نیز در حدود ۱۰

ندارد (Damerow and Englund 1989: 56). این نشانه دومین معانگار پرکاربرد آغاز ایلامی بوده و در حدود ۶۲۰ بار در ۳۴۵ متن به کار رفته و نیز نزدیک به ۷۰ بار در معانگارهای ترکیبی ظاهر شده است (Dahl et al 2018: 24). این نشانه از لحاظ گرافیکی مشابه KUR () و () در متون آغاز میخی است. دمر و انگلاند ۲ کاربرد برای این نشانه در نظر گرفته اند:

- ۱- یک علامت تعیین کننده قبل از زنجیره معانگارها که مشخص کننده این زنجیره به عنوان اسم اشخاص است.
- ۲- به عنوان یک نشانه شمارشی: گروه و دسته ای از کارگران (با رتبه اجتماعی پایین) (Damerow and Englund 1989: 56).

از سوی دیگر با توجه تشابه این معانگار و نشانه M072 () (متناظر SAL () در متون آغاز میخی) با بخشی از اندام انسان، می توان در متون کارگری به عنوان تعیین کننده جنسیت کارگران (مذکر و مونث) باشند. در این گونه متون M388 به تنهایی و بدون زنجیره اسمی در سیستم شمارشی ده تایی شمارش شده و بعد از آن جیره تعلق گرفته (با نشانه M288) به این کارگران با مقدار ثابت (N01) 0.5 به ازای هر کارگر مانند MDP 26, 220 و MDP06, 5013، ثبت شده است (Desset 2012: 44-5).

کاربرد پیشنهادی اولی که دمر و انگلاند برای این نشانه در نظر گرفتند تنها در هنگامی است که این نشانه در ابتدای زنجیره اسامی و به تنهایی آمده باشد مانند لوح TY 11 و علاوه بر معرفی معانگارهای غیرشمارشی بعد از خود به عنوان اسم، می تواند تعیین کننده کلاس اجتماعی، مرتبه و درجه (Dam-erow and Englund 1989: 56) یا نخبه حاکم (مانند متن MDP 06, 5242 (Kelly 2018: 249) و یا حتی جنسیت این اسامی (مذکر) باشد و در جایی که در وسط زنجیره اسامی قرار می گیرد صرفاً به عنوان هجایی از اسم به کار رود (Ibid: 226-233). در مجموع کل متون آغاز ایلامی، ۳۱۴ نشانه بعد از M388 به کار رفته اند: ۱۶۸ نشانه تنها یک مرتبه، ۴۱ نشانه دوم مرتبه، ۷۹ نشانه سه تا ده مرتبه، ۱۶ نشانه بین یازده تا بیست و یک مرتبه، ۷ نشانه بین بیست و سه تا سی و نه مرتبه، ۳ نشانه بین پنجاه و سه تا شصت و هفت مرتبه و ۱ نشانه () M218 صد و بیست و سه مرتبه (Ibid: 231).

بیشتر از ۶۰ درصد متونی که M388 (در حدود ۲۱۴ متن) در آنها به ثبت رسیده است، به عنوان نخستین نشانه ورودی بعد از تیترا در تقریباً ۲۰۳ متن، به کار رفته و در ۱۱ متن در جایگاه تیترا قرار گرفته است. در این گونه متون، M388 به عنوان نخستین نشانه ورودی ثبت شده، تعیین کننده

ورودی ۸- تعداد ۲ رأس میش متعلق به M066~h? M054#
M149~c

ورودی ۹- تعداد ۲ رأس میش متعلق به M388 x x
ورودی ۱۰- تعداد ۳ رأس میش متعلق به M388? M263~1# x
ورودی ۱۱- تعداد ۷ رأس میش متعلق به M388 M206~b M371
ورودی ۱۲- تعداد ۴ رأس میش متعلق به M388 M285~m
ورودی ۱۳- تعداد ۲ رأس میش متعلق به M388 M491 M218
ورودی ۱۴- تعداد ۶ رأس میش متعلق به M388 M304
M096~2

ورودی ۱۵- تعداد ۶ رأس میش متعلق به M388 M003 M026~a
ورودی ۱۶- تعداد ۶ رأس میش متعلق به M388 M072 M371
ورودی ۱۷- تعداد ۱۰ رأس میش متعلق به M388# M124
?M097~f

ورودی ۱۸- تعداد ۱۲ رأس میش متعلق به M388 M124
M066~h M314 (تصویر ۵)

بحث و نتیجه‌گیری

باتوجه به اینکه آسیب‌هایی در پشت گل‌نبشته وجود دارد اطمینانی از بابت ثبت جمع‌داری نهایی در پشت گل‌نبشته نخواهیم داشت. اما به هر جهت، موضوع این متن ثبت و شمارش گوسفن‌آدان ماده (میش) برای هر اسم به صورت جداگانه است، مانند دو متن MDP 26, 353 و MDP 26, 212 متعلق به محوطه شوش. تفسیر این لوح به سادگی یک لوح شمارشی ساده با مضمون تعداد دام، جمع‌داری میزان جیره پرداختی به کارگر یا لیست اموال نخواهد بود زیرا هر کدام از زنجیره‌های معنای غیرقابل شمارش با وجود نشانه M388 دارای اهمیت بوده و معرف یک اسم هستند (مانند MDP 26, 329). از طرفی بودن دو تیترا در این متن خود

مرتبه در متون آغازیلامی پدیدار شده است. این نشانه اغلب در متون جایگاهی موازی و همراه با M388 به کار رفته مانند متن MDP 17, 43 و احتمالاً معنای گروه کارگران یا ناظر کارگران (Ibid: 30) و یا کارگران زن را می‌توان برای آن متصور شد.

در این متن به دلیل جایگاهی که همه این نشانه‌ها قرار گرفته‌اند و نیز طول زنجیره معنا نگارها و نیز وجود یک نشانه مشخص شمارشی یعنی M346، فارغ از معانی احتمالی آنها به عنوان یک نماد جنسیت یا ناظر یا گروه کارگری در متون کارگری، به عنوان یک هجا و بخش از این زنجیره اسامی باید در نظر گرفته شوند.

همچنین در این متن ۵ نشانه معانگار غیرشمارشی نیز وجود دارند که تنها در زنجیره اسامی متون تپه یحیی به دست آمده‌اند (Desset 2016: 84).

بنابراین این ورودی‌ها را به ترتیب ذیل می‌توان تفسیر کرد:

تیترا a- ۱ نهاد یا مؤسسه یا حاکم یا رئیس خاندان با نشانه M209~c

تیترا b- ۱ خاندان یا طایفه زیرمجموعه حاکم a1 با نشانه |M136+M071~a|

ورودی ۲- تعداد ۲۷ رأس میش متعلق به M388 |M296+M296| M072#

ورودی ۳- تعداد ۶ رأس میش متعلق به M388# x x

ورودی ۴- تعداد ۳۲ رأس میش متعلق به M388 M218 M219

ورودی ۵- تعداد ۱۰ رأس میش متعلق به M388? X

ورودی ۶- تعداد ۸ رأس میش متعلق به M388 M054 M387 M391

ورودی ۷- تعداد نامشخص (میش؟) متعلق به M388 M490
?M365#

احتمالاً جامعه یحیی حداقل دارای ۱۸ خانواده (طایفه) است که به صورت متمرکز زیر نظر خاندانی اداره و مدیریت می شده که در فضای معماری IVC سکونت داشته است، زیرا که وسعت معماری این لایه بیشتر شبیه یک خانه اربابی است تا استقرار که بتواند جمعیت نسبتاً بالایی را در خود جای بدهد. این قبایل آغازایلامی که ظاهراً شباهت اسمی زیادی به یکدیگر دارند، به صورت مستقل و چرخه اقتصادی غیر وابسته در کنار هم می زیسته اند و بخشی از ثروت خود را به عنوان خراج به حاکم سیاسی تمام ۱۸ خانواده (طایفه) پرداخت می کرده اند. در واقع یحیی بازتابی از یک فرهنگ کوچ نشینی قبیله ای (علیزاده ۱۳۸۷) است که ساختار استقرار و اقتصادی آن در طی هزاره ها پایدار باقی مانده است. یکی از بهترین نمونه های معاصر، قلعه تل، مقر محمدتقی خان چهارلنگ، ایلخان بختیاری در منطقه ایزده است که خود و خاندانش در قلعه خشتی و آجری زندگی می کرده و مردم پیرامون قلعه در چادرهای عشایری می زیسته اند (Layard 1894).

منابع

بریان، پیر

۱۳۸۱ / امپراتوری هخامنشی، ترجمه ناهید فروغان، تهران، نشر و پژوهش فرزاد روز: نشر قطره.

یوسفی زشک، روح الله

۱۳۸۹ / پیدایش نهادهای پیش حکومتی در فلات مرکزی ایران؛ خان سالارهای آغازایلامی در تپه سفالین پیشوا. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تهران (منتشر نشده).

References

- Bodley, J.
2011 *Cultural Anthropology: Tribes, States, and the Global System* (5th ed.). Maryland: AltaMira Press.
- Carneiro, R.
1981 "The Chieftdom: Precursor of the state". In: *The Transition to Statehood in the New World*, ed. by G. D. Jones and R. R. Kautz. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Dahl, J. L.
2005a "Animal husbandry in Susa during the Proto-Elamite period", *SMEA* 47, 81-134.
- Dahl, J. L., C. A. Petrie and D. T. Potts
2013 "Chronological Parameters of the Earliest Writing System in Iran." In Petrie, C.A. (ed.), *Ancient Iran and its Neighbours: Local Developments and Long-range Interactions in*

به اندازه کافی جای بررسی خواهد داشت، زیرا نشانه M136 همان طور که در بالا اشاره شد می تواند به خاندانی تعلق داشته باشد که خراج خود را از دارایی های اشخاص بلندمرتبه طایفه خود (شاید رئیس هر خانواده) با گران بهاترین دارایی آنها که همانا گوسفند ماده است (گوسفند نر عموماً برای ذبح و قربانی پیشکش می شده است) به نهاد یا حاکم بالادست خود که بر منطقه تسلط دارد، پرداخت می کنند. تعداد دام متعلق به هر خانواده (بالاترین تعداد قابل خواندن ۳۲ ولی میانگین زیر ۱۰ عدد می باشد) که به عنوان خراج به حاکم بالادست پرداخت شده، در سطحی نیست که نشان دهنده یک مدیریت سیاسی متمرکز در میان تمام اقوام آغازایلامی فلات ایران باشد، بلکه بیشتر نظام اقتصاد محلی را به تصویر می کشد که خانوارهای وابسته به طایفه یا شخص حاکم میزان معینی از دام را بر اساس بزرگی هر گله در بازه زمانی خاص که هنوز برای ما نامشخص است پرداخت کرده اند.

استفاده از نشانه های بومی که صرفاً در تپه یحیی مورد استفاده قرار گرفته، بیشتر بر محلی بودن این تعاملات صحنه می گذارد. مشابه این متن از حیث ترتیب ورودی: اسم + میش + مقدار، هر چند در متون آغازایلامی یحیی وجود ندارد اما در شوش می توان به لوح MDP 06, 212 اشاره کرد که به خوبی حفظ شده و کاملاً سالم است. در این متن مشابه، بعد از دو تیتیر M157 و M343 (می توان مانند آنچه در بالا ذکر شد، M157 را به عنوان نهاد یا حاکم بالادست خاندان M343 در نظر گرفت)، نشانه M388 به عنوان نخستین نشانه ورودی ثبت ظاهر شده و با معنای گاهای پیش از خود زنجیره اسم را تشکیل می دهند و سپس M346 مورد شمارش قرار می گیرد. تنها تفاوت این متن با TY 11 در این است که نشانه M388 تنها در نخستین زنجیره اسم ثبت می شود و در مابقی متن فاکتور گرفته می شود که البته این نوع فاکتورگیری از یک نشانه تکراری، با جایگاه مشخص، در آغازایلامی موضوعی کاملاً رایج بوده و حتی در ورودی دوم ثبت شده در این متن شوشی، از نشانه M346 نیز فاکتور گرفته شده و صحت این اختصار در جمع داری کل پشت گل نبشته آشکار است که مقدار آن دقیقاً با روی گل نبشته یکسان است. از لحاظ مشابهت در نماد خاندان یعنی M136 می توان به لوح شوش MDP 06, 5242 اشاره کرد که علاوه بر اینکه اثر مهر آن دارای نقش نشانه M136 است، در جمع داری کل پشت گل نبشته نیز ثبت شده است. موضوع این متن پرداخت جیره و یا دستمزد به گروه های کارگری متفاوت است که نشانه M388 در برخی از توالی اسمی این تیم های کارگری نیز وجود دارد.

- the 4th Millennium BC*. (2013), 353-378.
- Dahl, J. L., L. Hawkins, and K. Kelley
2018 "Proto-Elamite worker categories", in A. Garcia-Venture (ed), *What's in a Name? Terminology and Job Categories in the Ancient Near East*. AlterOrient und Altes Testament.
- Damerow, P. & R. K. Englund
1989 *Proto-Elamite texts from Tepe Yahya*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Desset, F.
2012 *Premières Ecritures Iraniennes: Les Systèmes Proto-Elamite et Elamite Linéaire*. Università degli studi di Napoli 'L'Orientale', Dipartimento Asia Africa e Mediterraneo.
- 2016 "Proto-Elamite writing in Iran", Archéo-Nil 26, *Emergence of the state and development of the administration: the role of the writing in Egypt, Near East and China*, 67-104.
- Kelley, K.
2018 *Gender, Age, and Labour Organization in the Earliest Texts from Mesopotamia and Iran (c.3300-2900BC)*. Doctoral dissertation, University of Oxford.
- Microop, M. V. D.
2007 *A History of the Ancient Near East ca. 3000-323 BC*, 2nd ed. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lamberg- Karlovsky, C.C.
1972 "Trade Mechanisms in Indus-Mesopotamian Interrelations", *Journal of the American Oriental Society*, 92 (2): 89-100.
- 1986 "Third Millennium Structure and Process: From the Euphrates to the Indus and the Oxus to the Indian Ocean". *Oriens Antiquus* 25: 189-219.
- Lamberg-Karlovsky, C. C. & D. T. Potts
2001 *Excavations at Tepe Yahya, Iran 1967-1975, The Third Millennium*, american school of prehistoric research Bulletin, 45, peabody museum of archaeology and ethnology, harvard University, Cambridge (Ma).
- Layard, A. H.
1894 *Early Adventures in Persia, Susiana, and Babylonia*. London: John Murray.
- Pittman, H.
1992 "Proto- Elamite Seals and Sealings", In: Harper, P.O., Aruz, J. and Tallon, F. (eds.) *The Royal City of Susa: Ancient Near Eastern Treasures in the Louvre*. New York: The Metropolitan Museum of Art, New York, 70-76.
- Potts, D. T.
1981 "The Potters' Marks of Tepe Yahya", *Paleorient* 7: 107-122.
- 1999 *The Archaeology of Elam: Formation and Transformation of an Ancient Iranian State*, (Cambridge World Archaeology). Cambridge: Cambridge University Press.
- 2009 "Bevel-rim bowls and bakeries: evidence and explanations from Iran and the Indo-Iranian borderlands", *Journal of Cuneiform Studies* 61: 1-23.
- Sharlach, T.M.
2004 *Provincial Taxation and the Ur III State*. Leiden, The Netherlands: Brill.

مجله موزه ملی ایران

توالی انتشار: دو فصلنامه

نوع داوری: دو سو ناشناس

زبان نشریه: فارسی و انگلیسی

نوع انتشار: چاپی و الکترونیکی

نوع دسترسی به مقالات: رایگان

هزینه بررسی و انتشار: ندارد

صاحب امتیاز: موزه ملی ایران

مدیر مسئول: جبرئیل نوکنده

سردبیر: یعقوب محمدی‌فر

معاون سردبیر: فریدون بیگلری

مدیر داخلی: ام‌البنین غفوری

ویراستار فارسی: یوسف حسن‌زاده و ام‌البنین غفوری

ویراستار انگلیسی: Steve Renette

اعضای تحریریه

محمدحسن طالبیان

علیرضا هژبری‌نوبری

یعقوب محمدی‌فر

محمد مرتضایی

علیرضا خسروزاده

محمد اسماعیل اسمعیلی جلودار

داریوش اکبرزاده

سیروس نصرالله‌زاده

امید عودباشی

بهروز عمرانی

علیرضا انیسی

مشاوران علمی

مهدی رهبر

سید محمد بهشتی

سیداحمد محیط‌طباطبایی

محمدرضا کارگر

کامیار عبدی

محسن جاوری

زهره روح‌فر

هایده لاله

سونیا شیدرنگ

شاهرخ رزمجو

محمدحسین عزیزی‌خرانقی

یوسف حسن‌زاده

علی‌اکبر وحدتی

جواد حسین‌زاده ساداتی

حسین داودی

آرش میلانی‌نیا

اعضای تحریریه بین‌المللی

عباس علیزاده

مرجان مشکور

علی موسوی

نیما نظافتی

وستا سرخوش

فرانک بحرالعلومی

کریم علیزاده

محسن زیدی

طراح لوگو: نینا رضایی

تصویر روی جلد: گل نیلوفر آبی (TY.11)، تپه یحیی
تصویر پشت جلد: تیزه موستری ساخته‌شده از تراشه لوالوا، لایه مابین
پارینه سنگی میانی و پارینه‌سنگی جدید
کلیه حقوق این اثر برای موزه ملی ایران محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان امام‌خمینی، خیابان سی‌تیر، خیابان هنری

رولن، پلاک ۱، موزه ملی ایران.

کدپستی: ۱۱۳۶۹۱۷۱۱۱ تلفن: ۴ - ۶۶۷۰۲۰۶۲ - ۰۲۱

www.irannationalmuseum.ir

وبگاه موزه:

/http://jinm.irannationalmuseum.ir

وبگاه نشریه:

پست الکترونیک نشریه: irannationalmuseumjournal@gmail.com

راهنمای نویسندگان

نویسندگان گرامی لطفاً مقالات خود را در دو فایل مستقل بارگذاری کنید. یک فایل شامل کل مقاله بدون مشخصات نویسندگان که به داوران ارسال خواهد شد و یک فایل Word شامل مشخصات نویسندگان و اطلاعات تماس و معرفی آنان که نزد نشریه محفوظ خواهد ماند.

- ترتیب و چیدمان مطالب در مقاله:

- عنوان مقاله، نام نویسنده یا نویسندگان، چکیده‌ی فارسی و انگلیسی (بین ۲۵۰ تا ۳۰۰ کلمه)، کلیدواژگان (بین ۵ تا ۸ واژه مرتبط با متن)، متن اصلی (درآمد، مواد و روش، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، سپاسگزاری)، پی‌نوشت‌ها، کتاب‌شناسی، زیرنویس تصاویر.

- ذکر نام نویسنده یا نویسندگان (نویسنده مسئول مشخص شود)، عنوان، شماره تلفن، آدرس پستی و آدرس پست الکترونیک (E-mail) در صفحه نخست مقاله الزامی است.

- چکیده مقاله بایستی حاوی یافته‌های مهم و نتیجه پژوهش باشد و مؤلفین بایستی از کلی‌گویی و پرداختن به موارد حاشیه‌ای پرهیز کنند.

- کلیه جداول و نمودارها (در قالب ورد یا اکسل) جداگانه ارسال شود.

- تصاویر با پسوند JPG و وضوح ۳۰۰ dpi باشند و به صورت فایل‌های جداگانه ارسال شوند. حداکثر طول افقی تصاویر ۲۰ سانتی‌متر (برابر عرض دو ستون) باشد. در شماره‌گذاری فایل تصاویر از اعداد لاتین استفاده کنید. از ارسال تصاویر در فایل ورد پرهیز کنید.

- برای ارجاع به عکس، طرح و نقشه از واژه تصویر استفاده کنید. برای ارجاع به جداول و نمودارها نیز به ترتیب از واژه جدول و نمودار استفاده کنید.

- اسامی در تصاویر فارسی بوده و از ارسال نقشه یا تصویر با اسامی لاتین خودداری کنید.

- معادل لاتین اسامی و اصطلاحات به صورت پاورقی در همان صفحه آورده شود.

سیک ارجاع‌دهی بین‌المللی AAA: American Anthropological Association ارجاع کوتاه شامل نام خانوادگی نویسنده، سال نشر در صورت لزوم و شماره صفحه درون متن و رفرنس کامل در پایان مقاله

* لطفاً از آوردن منابع به صورت پانویس یا هر شکل دیگری خودداری فرمایید.

- ارجاع و منابع

- ارجاع به منابع فارسی و غیرفارسی در متن مقاله به شیوه زیر باشد:

(مجید زاده ۱۳۸۶) یا (Renfrew 1982)

* لطفاً در صورتی که منبع مورد اشاره لاتین است مثلاً (Mofidi 2012B: 133)، درون متن هم، در ارجاع کوتاه به صورت لاتین ارجاع داده شود و از فارسی کردن ارجاع درون متن مثلاً (مفیدی ۲۰۱۲: ۱۳۳) خودداری کنید. تنها مقالاتی که در اصل فارسی هستند یا به ترجمه فارسی آنها ارجاع می‌دهید را در فرمت ارجاع کوتاه فارسی بنویسید.

- در صورت لزوم شماره صفحه یا طرح و عکس را پس از نام نویسنده و سال انتشار ذکر کنید. در مواردی که از عکس، شکل و یا طرح منتشرشده‌ای استفاده می‌کنید در انتهای زیرنویس و در داخل پرانتز نام منبع، سال انتشار و شماره صفحه را ذکر کنید.

در کتاب‌شناسی یا کتاب‌نامه، منابع را به ترتیب حروف الفبا (نام نویسنده نخست) ذکر کنید. ترتیب آن به صورت نام فامیلی، نام، سال انتشار، نام مقاله، نام مجله، شماره صفحات و در کتاب، پس از عنوان کتاب، محل نشر و سپس نام ناشر.

- مقاله در مجله

امیرلو، عنایت‌اله

۱۳۶۵ "نگاهی به فرهنگ‌های کهن سنگی ایران"، *باستان‌شناسی و تاریخ*، شماره ۱، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، صص ۳۰-۱۳.

- مقاله در مجموعه مقالات

آذرنوش، مسعود

۱۳۵۴ "کاوش‌های گورستان محوطه سنگ شیر"، *گزارش‌های سومین مجمع سالانه کاوش‌ها و پژوهش‌های باستان‌شناسی در ایران، آبان ماه ۱۳۵۳*، به کوشش فیروز باقرزاده، تهران، مرکز باستان‌شناسی ایران، صص. ۷۲-۵۱.

- کتاب

مجیدزاده، یوسف

۱۳۸۶ *تاریخ و تمدن/یلام*، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.

- ترجمه کتاب

کلایس، ولفرام و پتر کالمایر

۱۳۸۵ *بیستون: کاوش‌ها و تحقیقات سال‌های ۱۹۶۷-۱۹۶۳*، ترجمه فرامرز نجد سمیعی، تهران، اداره کل امور فرهنگی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H. T.m

1994 "Prestate Political Formations", In *Chieftdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, G. Stein and M. S. Rothman (eds.), 67-84, Madison: Prehistory Press.

Azarnoush, M.

1994 *The Sasanian Manor House at Hajiabad, Iran*, Firenze, Le Lettere, Monografie di Mesopotamia.

فهرست مطالب

- نگاهی نو بر فناوری و گونه‌شناسی دست‌تراش‌های پارینه‌سنگی غار خر در بیستون، مجموعه موزه ملی ایران و دانشگاه
مونترال ۵
سونیا شیدرنگ
- مطالعه بقایای استخوانی جانوری مکشوفه از کاوش‌های تپه قصر دشت- فارس ۲۷
ساناز بیضائی‌دوست، مرجان مشکور، آزاده محاسب و محمدتقی عطائی
- تدفین شماره ۱۲ در چلو: گور بانویی نجیب‌زاده از تمدن خراسان بزرگ ۴۵
علی‌اکبر وحدتی، رافائله بیشونه، روبرتو دن، ماری-کلود ترموی
- بازسازی چرخه استحصال، تولید، توزیع و مصرف اشیاء فلزی در هفت تپه برای درک زندگی روزمره ساکنان شهر ۶۵
بابک رفیعی علوی
- خراج یا مالیات؛ شواهدی جدید از ساختار اقتصاد سیاسی ایران در دوره آغاز ایلامی بر اساس بازخوانی گل‌نبشته آغاز ایلامی
TY.11 تپه یحیی موجود در موزه ملی ایران ۸۳
سحر یزدانی و روح‌الله یوسفی زشک
- گونه‌شناسی و مقایسه تطبیقی سفال‌های گورستان قیطریه: بازنگری مجموعه موجود در موزه ملی ایران ۹۳
شراره فرخ‌نیا
- ترجمه پسوندها hi در کتیبه لوح فهرست اهداء کنندگان گوسفند از بسطام در موزه ملی ایران ۱۲۹
مریم دارا
- یک تعویذ مصری در موزه ملی ایران ۱۳۵
کامیار عبدی
- مجسمه‌های پارسی (؟) در پرستشگاه‌های آپولو در قبرس ۱۴۳
فرزاد عابدی
- الگوی استقراری دشت نیشابور در دوره ساسانی ۱۶۱
میثم لباف خانیکی
- سکه بیزانسی یافت‌شده از کهنه‌تپه‌سی در شمال غرب ایران ۱۸۷
علی زلقی و سپیده مازیار
- مطالعات آزمایشگاهی بر روی ظروف موسوم به «فقاع» در موزه ملی ایران ۱۹۳
فرانک بحرالعلومی، لیلا خاموشی و ایرج بهشتی
- بازنگری محل انتساب هفت قطعه کاشی زرین‌فام در موزه ملی ایران؛ اطلاعات باستان‌شناختی تازه‌ای از دشت لار تهران ۲۱۱
محمد سپهر سیری و سعید امیرحاجلو

Contents

A Typo-technological Analysis of Lithic Assemblages from Ghar-e Khar Cave, Bisotun, Collections of Iran National Museum and Montreal University.....	5
<i>Sonia Shidrang</i>	
Study of Faunal Remains from Excavations of Tappeh Qasrdasht - Fars.....	27
<i>Sanaz Beizace Doost, Marjan Mashkour, Azadeh Mohaseb, Mohammad Taqi Atayi</i>	
Grave 12 at Chalow: The Burial of a Lady of the “Greater Khorasan Civilization”	45
<i>Ali A. Vahdati, Raffaele Biscione, Roberto Dan, Marie-Claude Trémouille</i>	
Acquisition, Production, Consumption, and Discard: Reconstruction of Operational Chain of Haft Tappeh Metal Artifacts for Understanding the Everyday Life of the City.....	65
<i>Babak Rafi-Alavi</i>	
Tribute or Taxation; New Evidence of the Structure of Iran’s Political Economy in the Proto-Elamite Period Based on a Proto-Elamite Tablet from Tepe Yahya: TY.11, Kept in Iran National Museum.....	83
<i>Sahar Yazdani and Rouhollah. Yousefi Zoshk</i>	
Typology and Comparative Studies on Qeytariyeh Ceramic’s collection, Iran National Museum.....	93
<i>Sharareh Farokhnia</i>	
The translation of -hi in the list of sheep donors from Bastam in Iran National Museum Collection.....	129
<i>Maryam Dara</i>	
An Egyptian Talisman in Iran National Museum.....	135
<i>Kamyar Abdi</i>	
The Persian (?) Sculptures in the Sanctuaries of Apollo in Cyprus.....	143
<i>Farzad Abedi</i>	
The Settlement Pattern of the Nishapur Plain in the Sasanian Period.....	161
<i>Meysam Labbaf-Khaniki</i>	
Byzantine Coin from Kohne Tepesi, Northeastern Iran.....	187
<i>Ali Zallaghi & Sepideh Maziar</i>	
Analysis of Sphero-conical Vessels, Fuqqa, from Iran National Museum.....	193
<i>Faranak Bahrouloli, Leila Khamoshi and Iraj Beheshti</i>	
Review of Seven Pieces of Luster Tiles in the National Museum of Iran; New Archaeological Finds from Lar Plain in Tehran.....	211
<i>Mohammad Sepehr Siri & Saeed Amirhajloo</i>	

Journal of Iran National Museum

Journal of Iran National Museum publishes research and reports: on all issues associated with museums and archaeology. It publishes two peer-reviewed issues per year in English and Persian.

The journal brings together curators, museum administrators, and archaeologists to present their research results about the museums and archaeology. Submissions must comply with the requirements set out in the instructions to contributors. The journal is open access and free to all individuals and institutions.

Peer Review Process: All manuscripts submitted to JINM go through a two-step double-blind peer review process (internal review and external review).

The external review is done by 2 to 4 experts in the related field. Following the external review, the authors are sent copies of the comments and are notified of the decision (accept as is, accept pending changes, revise and resubmit, or reject).

Publisher: Iran National Museum

Director in Charge: Jebrael Nokandeh

Editor in Chief: Yaghoob Mohammadifar

Associate Editor in Chief: Fereidoun Biglari

Manager: Omolbanin Ghafoori

Persian Literary editor: Yousef Hassanzadeh & Omolbanin Ghafoori

English Text Editor: Steve Renette

Editorial Board

Mohammad Hasan Talebian Alireza Hezhabri Nobari

Yaghoob Mohammadifar Mohammad Mortezaei

Alireza Khosrowzadeh

Mohammad Esmael Esmaceli Jelodar

Darius Akbarzadeh Cyrus Nasrollahzadeh

Omid Oudbashi Behrooz Omrani

Alireza Anisi

Scientific Adviser

Mehdi Rahbar Seyed Mohammad Beheshti

Ahmad Mohit Tabatabayi Mohammadreza Kargar

Kamyar Abdi Mohsen Javeri

Zohreh Rouhfar Haedeh Laleh

Sonia Shidrang Shahrokh Razmjou

Mohammad Hosein Azizi Kharanaghi

Yousef Hassanzadeh Ali A. Vahdati

Javad Hoseinzadeh Sadati Hossein Davoudi

Arash Milani Nia

International Editorial Board

Abbas Alizadeh Marjan Mashkour

Ali Mousavi Nima Nezafati

Vesta Sarkhosh Faranak Bahrololoumi

Karim Alizadeh Mohsen Zeidi

Cover Design: Design: Mousterian point on Levallois flake, intermediate Mousterian/Baradostian, Ghar-e Khar

Back Cover: Proto-Elamite tablet (TY.11), Tepe Yahya

مجله
موزه ملی ایران

Journal of

Iran National Museum

Vol. 1, No.1, Autumn 2020 and Winter 2021

Guide for Authors

Instructions to Contributors

All manuscript submissions to the Journal of Iran National Museum should be in a Word ".doc" file or in a Word-compatible file. The manuscripts should use Times New Roman 12 point font, and be double-spaced. Articles should not exceed 7,000 words excluding the title page, abstract, and bibliographic references.

The following information is required:

Cover letter including names, addresses, phone numbers and email addresses of the authors. Please also indicate the corresponding author.

200-word abstract

Keywords separated by semi-colons

The body of the paper, title page, references, tables, figure captions, and author notes should be combined in a single file, in both MS Word and PDF format.

Figures can be provided separately in JPG or TIF format and in high-resolution (at least 300 dpi) suitable for publication. Figures should be numbered and cited in the text.

Page numbers should be placed in the lower right corner of all pages. Manuscripts submitted to the Journal of Iran National Museum should not be currently under review by any other Journal or been made available in print or on the Internet.

Reference Style: AAA: American Anthropological Association (Short reference include name + date + page number inside text and full reference at the end of article)

* please do not use other style like footnote and etc.

Citation guidelines

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H.T.

1994 "Prestate Political Formations". In *Chiefdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, edited by G. Stein and M.S. Rothman, 67-84. Madison: Prehistory Press.

Daryace, T.

2009 *Sasanian Persia: The Rise and Fall of an Empire*, London: Tauris.

Cover design and Logo: Nina Rezaei

Contact us:

<http://jinm.irannationalmuseum.ir/>
irannationalmuseumjournal@gmail.com
www.irannationalmuseum.ir

Address:

No.1, Professor Rolin St., Siy-e Tir St., Emam Khomeini Ave, Tehran, Iran.

Phone: +98 021 66702061-5